

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ο όρος διαφορετικότητα συμπεριλαμβάνει την έννοια της κατανόησης, της αποδοχής και προστασίας της πολυμορφίας των χαρακτηριστικών των ανθρώπων. Επομένως, διαφορετικότητα είναι οι πρακτικές που αναγνωρίζουν και αποδέχονται τα διαφορετικά χαρακτηριστικά ενός ανθρώπου

Οι σημαντικότερες διαστάσεις της διαφορετικότητας είναι αυτές της πολυπολιτισμικότητας και της ειδικής αγωγής. Η διαφορετικότητα δεν αποτελεί εμπόδιο για τη δραστηριοποίηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Είναι ένα πεδίο μέσα από το οποίο ο καθένας μπορεί να καταξιωθεί και να καθιερωθεί ξεχωριστά μέσα στην κοινωνία. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να είναι ευαισθητοποιημένος σε ζητήματα διαφορετικότητας, ώστε με τις κατάλληλες παιδαγωγικές μεθόδους και επιλεγμένες δραστηριότητες να προσεγγίζει τους μαθητές με διαφορετικότητα και να αναδεικνύει τις δυνατότητές τους χωρίς προκαταλήψεις. Εξάλλου, οι εκπαιδευτικοί για να έχουν μια αποτελεσματική διδασκαλία πρέπει να λάβουν υπόψη όχι μόνο τι διδάσκουν αλλά και ποιους διδάσκουν (Κουτσελίνη, 2008).

Ο Paulo Coelho στο Δεκάλογο, έγραψε σχετικά με τη διαφορετικότητα των ανθρώπων: «όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί και θα πρέπει να κάνουν ότι μπορούν για να παραμείνουν έτσι».

Η διαφορετικότητα φέρνει σε επαφή και συνδέει διαφορετικούς ανθρώπους σε φύλο, σε κοινωνική τάξη, σε εθνότητα και εθνικότητα, σε ηλικία, αναπηρία, θρησκεία, και σεξουαλικό προσανατολισμό. Στη διαφορετικότητα το σύνολο των διαφορών καθώς και οι συνδεδεμένες αξιώσεις για αναγνώριση δεν μπορούν να περιορίζονται ή να ιεραρχούνται. Η αντιρατσιστική παιδαγωγική με τη διαφορετικότητα επιδρούν παραγωγικά και εμπνέουν τους εκπαιδευτικούς με καινοτόμες και πρακτικές ιδέες για τη διδασκαλία (Auerhheimer, 2003).

Ένα από τα κύρια προβλήματα που έχει να διαχειριστεί το σύγχρονο σχολείο είναι η διαφορετικότητα των μαθητών. Οι μαθητές έρχονται στο σχολείο μεταφέροντας ιδιαιτερότητες και ανισότητες κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, όπως είναι η κοινωνική και οικονομική τους προέλευση, αλλά και από ατομικούς παράγοντες (Πανταζής, 2015).

Αρκετά στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό των μαθητών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα στην εκπαίδευση έχει αυξηθεί κατά ένα μεγάλο ποσοστό συγκριτικά με παλαιότερα. Η εθνική ομοιογένεια δεν υπάρχει και η διαφορετικότητα στη σχολική τάξη στις μέρες μας αποτελεί γεγονός (Δρεπτάκης, 2001)

Η διαμόρφωση περιβάλλοντος συναισθητικής ασφάλειας, αγάπης και αποδοχής στο χώρο του νηπιαγωγείου είναι βασικό στοιχείο διαμόρφωσης ενός κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος, ώστε όλοι οι μαθητές να νιώθουν άνεση να εκφράσουν το ατομικό τους βίωμα (Coelho, 1998).

Ο Δ. Μπουραντάς, (2013) στο βιβλίο του «Μιλώντας στα παιδιά μου για την πραγματικά επιτυχημένη προσωπική και επαγγελματική ζωή» αναφέρει: «Θεωρώ το στοιχείο του σεβασμού της διαφορετικότητας: των χαρακτήρων, των αντιλήψεων, των αναγκών, των πιστεύω, και των αξιών, θεμέλιο των ανθρωπίνων σχέσεων.» Και συνεχίζει «σεβασμός της διαφορετικότητας σημαίνει αποδοχή της ελευθερίας του άλλου, δηλ. του δικαιώματός του να είναι ο εαυτός του. Και αποτελεί κρίσιμη παράμετρο στη διαμόρφωση καλών σχέσεων στην προσωπική και επαγγελματική μας ζωή που συμβάλλουν στο αμοιβαίο όφελος και γενικά στην «καλή ζωή».

Ειδική Αγωγή

Πάνω από το 10% του πληθυσμού είναι άνθρωποι με αναπηρία κι όμως σπάνια τους συναντάμε. Ένα από τα δυσκολότερα ζητήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένα άτομο με αναπηρία δεν είναι τόσο η διαφορετικότητα αυτή καθ' εαυτή, όσο η αρνητική στάση της κοινωνίας απέναντι του. Ο κοινωνικός αποκλεισμός καταπατάει το θεμελιώδες δικαίωμα κάθε ανθρώπου να ζει ελεύθερα, χωρίς διακρίσεις. Η άγνοια, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις αποτελούν παγιωμένες συμπεριφορές οι οποίες δεν αλλάζουν ούτε σε μια μέρα, ούτε από έναν άνθρωπο. Χρειάζεται χρόνος, συστηματική ενημέρωση, αφύπνιση & αλληλεπίδραση, με σκοπό τη δημιουργία μιας Συμπεριληπτικής Κοινωνίας και τη διασφάλιση των βασικών δικαιωμάτων των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.

Το σχολείο αποτελεί ένα χώρο ανοιχτού διαλόγου, συμβίωσης, συνεργασίας και αποδοχής, συνεισφέροντας στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων. Δεν μαθαίνουμε μόνο γράμματα, μαθαίνουμε να αναδεικνύουμε και να οριοθετούμε τον εαυτό μας και ταυτόχρονα να χτίζουμε τις σχέσεις μας με τους άλλους. Η εξοικείωση με την αναπηρία και η αλληλεπίδραση ευπαθών κοινωνικά ομάδων με την ευρύτερη ομάδα των μαθητών συμβάλλουν στην αλλαγή στάσης και νοοτροπίας σχετικά με τη διαφορετικότητα και την αναπηρία. Αφυπνίζοντας τους μαθητές/τριες γενικής αγωγής και κατ' επέκταση το άμεσο και έμμεσο περιβάλλον τους, δημιουργούνται οι κατάλληλες προοπτικές για την ευαισθητοποίηση & συνειδητοποίηση του ευρύτερου πληθυσμού, με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση και απόδοση των βασικών δικαιωμάτων των ανθρώπων με αναπηρία.

Πολυπολιτισμικότητα

Η πολυπολιτισμικότητα και διαπολιτισμικότητα δεν αποτελούν όρους ταυτόσημους, παρά το γεγονός ότι πολύ συχνά συγχέονται. Εν συντομία, η βασικότερη διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η πολυπολιτισμικότητα είναι το δεδομένο, ενώ η διαπολιτισμικότητα το ζητούμενο (Κωστή & Παπαδοπούλου, 2004).

Ο όρος πολυπολιτισμικότητα (multiculturalism) σημαίνει τη συνύπαρξη ποικίλων κοινωνικών ομάδων με διαφορετικά εθνικά και πολιτισμικά στοιχεία σε μια κοινωνία. Πρόκειται για ένα μωσαϊκό από ισότιμες κουλτούρες ανθρώπων που διατηρούν τις διακριτές διαφορές τους και μπορούν να αναπτύξουν σχέσεις αλληλεπίδρασης. Η πολυπολιτισμικότητα κοινωνικά σημαίνει αμοιβαία αποδοχή, σεβασμό και τη διατήρηση διαφορετικών πολιτισμών με βάση τη δημογραφική σύνθεση ενός πληθυσμού μιας χώρας. Εκφράζει την αποδοχή της διαφορετικότητας και της ισότιμης αναγνώρισης όλων των διακριτών ομάδων, εθνικών ή θρησκευτικών

Στην Ελλάδα, είναι πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός η παρουσία σημαντικών αριθμητικά πληθυσμών αλλοδαπών και παλιννοστούντων, η οποία κατέστησε αρχικά τη σύνθεση του κοινωνικού συνόλου, αλλά και μετέπειτα τη σύνθεση της σχολικής τάξης, ως πολυπολιτισμική. Η προϋπάρχουσα εθνική και γλωσσική ομοιογένεια έχει δώσει τη θέση της στην πολυχρωμία όπου συναντάται πλέον η διαφορετική γλωσσική, εθνική, και πολιτιστική προέλευση των μαθητών, δημιουργώντας τόσο στους μετακινούμενους πληθυσμούς όσο και στην Ελλάδα ως χώρα υποδοχής, έντονα προβλήματα, τα οποία αφορούν τη γλώσσα, την εκπαίδευση, την κοινωνική αποδοχή και την ενσωμάτωση (Γεωργογιάννης, 1999).

Διαπολιτισμικότητα

«Ο όρος διαπολιτισμικότητα αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο άτομα ή ομάδες ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης διαχειρίζονται την πολιτισμική ετερότητα, δημιουργώντας μία νέα πολιτισμική ταυτότητα μέσω της συνεργασίας και του συγκερασμού χαρακτηριστικών από διαφορετικούς πολιτισμούς» (Γεωργογιάννης, 2008).

Η διαπολιτισμικότητα, αποδεχόμενη την ετερότητα ως κατάσταση υπαρκτή, τόσο στη χώρα μας όσο και στις περισσότερες χώρες του πλανήτη, θέτει ως προτεραιότητα τη δημιουργία εκείνου του περιβάλλοντος που θα χαρακτηρίζεται από: • την αποδοχή και τον σεβασμό της ιδιαιτερότητας του άλλου, • τη δημιουργία κλίματος επικοινωνίας και συνεργασίας, • τη φροντίδα και παροχή ίσων ευκαιριών πρόσβασης στη γνώση, αλλά και την κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική ζωή.

Διαμόρφωση πολυπολιτισμικής συνείδησης και ο ρόλος του σχολείου.

Η αποδοχή της ετερότητας και η δημιουργική αξιοποίηση του μορφωτικού και πολιτισμικού υπόβαθρου όλων των μαθητών αποτελούν μία πρόκληση για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση (Δαμανάκης, 2005). Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ρατσιστικά, κοινωνικά φαινόμενα απέναντι στα παιδιά εκείνα που προέρχονται από μεταναστευτικά περιβάλλοντα, κρίνεται αναγκαία η καλλιέργεια μιας κοινής, διαπολιτισμικής συνείδησης (Νικολάου, 2011). Αυτό μπορεί να γίνει εφικτό, με την καθοριστική συμβολή του χώρου της εκπαίδευσης, η οποία οφείλει να στοχεύει στην εξοικείωση των παιδιών με οτιδήποτε διαφορετικό. Έτσι, οι μαθητές θα αποδέχονται τη διαφορετικότητα, ως αναπόσπαστο μέρος της ζωής τους.

Στο νόμο Ν. 1566/30-9-1982 ΦΕΚ167, που ισχύει έως και σήμερα, για τη Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναφέρεται με σαφήνεια η επίδραση του πνεύματος της διαπολιτισμικής παιδείας: *«Σκοπός της εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων όλων των μαθητών, ώστε ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά»*. Πιο συγκεκριμένα, ανάμεσα στα άλλα στο Άρθρο 1, παράγραφο ε, δηλώνεται με σαφήνεια πως οι μαθητές υποβοηθούνται: *«Να αναπτύσσουν πνεύμα φιλίας και συνεργασίας με όλους τους λαούς της γης, προσβλέποντας σε έναν κόσμο καλύτερο, δίκαιο και ειρηνικό»*. Ένας θεμελιώδης όρος είναι το ίδιο το σχολείο να λειτουργεί σε δημοκρατική βάση. Η καθημερινή του λειτουργία, οι σχέσεις μεταξύ των μελών του πρέπει να διέπονται από σεβασμό στην ανθρώπινη προσωπικότητα και δικαιωμάτων του ανθρώπου και ιδιαίτερα του παιδιού. Ένα τέτοιο κλίμα κρίνεται ότι μπορεί να περιορίσει τα αρνητικά φαινόμενα που κάνουν την εμφάνισή τους εν μέσω οικονομικής κρίσης. Επομένως, η διασφάλιση ενός θετικού κλίματος, αλληλεγγύης και συνεργασίας στο σχολείο είναι στοιχείο πρωταρχικής σημασίας (Νικολάου, 2007).

Με τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο αρχίζει η μετάβαση για όλα τα παιδιά από το συνήθως μονοπολιτισμικό πλαίσιο της οικογενείας τους σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον που αντανάκλα τόσο τον κυρίαρχο πολιτισμό της κοινωνίας, όσο και τα στοιχεία της πολυπολιτισμικότητας της (Mayesky, 2009). Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την επίτευξη συμπεριληπτικών πρακτικών, αφού αυτός θα πρέπει να δημιουργήσει ένα πλαίσιο σεβασμού στις ιδιαιτερότητες και στις ανάγκες του κάθε μαθητή (Δημητριάδου & Ανδρούσου, 2013).

Η εκπαίδευση που βασίζεται στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν εξαντλεί την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση του ατόμου στη μετάδοση γνώσεων, αξιών και εμπειριών (Κωστή & Παπαδοπούλου, 2004). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση ορίζεται ως η εκπαιδευτική διαδικασία που στοχεύει στο να συγκροτήσει άτομα ικανά να αντιλαμβάνονται, να αξιολογούν πολλαπλά και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά και με βάση τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας, τα ποικίλα και συχνά αντιφατικά κοινωνικά ερεθίσματα. Οι αλλόφωνοι μαθητές θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από τη διαπολιτισμική εκπαίδευση ως φορείς ενός «διαφορετικού» και όχι ενός «ελλειμματικού» πολιτισμικού κεφαλαίου. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στοχεύει καλοπροαίρετα στην ανάδειξη, στήριξη και κατανόηση των «διαφορετικών» πολιτισμών χωρίς να αγνοεί τη σημασία της «πολιτισμικής ιδιαιτερότητας» ως βάση του κοινωνικού-πολιτισμικού αυτοπροσδιορισμού των μεταναστευτικών ομάδων (Unesco, 2002).

